

Onbeş günde bir çıkar

sinema sanatı

dergisi

Hayri CANER
Metin ERKSAN
Baha GELENBEVİ
Ali GEVGİLİ
Yücel HEKİMOĞLU
T. KAKIÇ
Çetin KARAMANBEY
S. Avni ÖLEZ
Agâh ÖZGÜÇ
Hakkı ÖZKAN
Çetin A. ÖZKIRIM
Nijat ÖZÖN
Selim SABİT
G. SGOGNAMİLLO
Erdogan TOKATLI

SAYI : 1
1 OCAK 1962

100 KURUS

Azim Film ★ Azim Film ★ Azim Film ★ Azim Fi

7 GÜNLÜK AŞK

Muhterem NUR - Ahmet MEKİN

**NEŞE YULAÇ - KADİR SAVUN
SUPHİ KANER - DİCLEHAN BABAN
GAZANFER ÖZCAN - SUNA PEKUYSAL
ALİ ŞEN ve NURİ ERGÜN**

21 Şubatta

İNCİ - TAKSİM - ŞIK

Sinemalarında.

Sine - Film : 1

Azim Film ★ Azim Film ★ Azim Film ★ Azim Fi

Bu Dergi Neden Çıkıyor

Gücümüze giden bir gerçek var ortada. Sinemayı sanat yönüyle ele alan hiçbir dergi dokuz sayıyı aşamamış. Bu iyi niyetli davranışlar neden sürdürülememiş diyemiyoruz. İç sayfalarda bu konulara değinen ve açıklayanlar var. Ülkemiz aydını sinema'nın sorunlarına eğilmiyor. Daha onun büyüleyiciliğinden kendini kurtarmış değil. Perdenin arkasını, acı gerçeklerini görenler de bugüne dek düşündüklerini tümüyle ortaya koymamışlar.

Oncesi, özel anlaşmazlıklar sürüp gidiyor sinema kişilerinin. Yazarları, oyuncu ve yapımcıları bir türlü biraraya gelemiyor, birlik olamıyorlar. Yol gösterici, birleştirici bekliyorlar, istiyorlar belkide...

Bizim umudumuz da bu. Sinema kişilerimizi SINE-FİLM'in ak alanında birleşmiş görmek. Anlaşmazlıkları konuşmak, uyarılmaları gerekenleri uyarmak, sinema sanatçısının sesini duyurmak, sorunlarını tek-tek gün ışığına çıkarmak, çıkmışları hatırlatmak. Bunu başaracağımıza güveniyoruz. Çünkü, önce çıkmış «SİNEMA, SİNEMA 59, SİNEMA-TİYATRO, Sİ-SA ve YENİ SİNEMA» dergilerinin yaşayamayışının acısını duyanlar bizi destekliyor, bu dergide birleşiyorlar.

Bu dergi, onların bütün teorüleriyle, yol göstericilikyle atılıyor sinema alanına. İşte, Türk sinemasına yol gösterecek, yaşayacak bir dergi, diyoruz.

Neler yapacağımızı zaman gösterecek...

Şükrü ZİNGİL - Selim SABİT

Sayı : 1,

1 Ocak 1962

Bu sayıyı hazırlayan : Ağâh OZGUÇ

Hiç Olmazsa Bu Dergi

Bu tür dergiler yurdumuzda yaşamıyor, okurları yaşamamasını sağlamada yeterli değiller. Sayıları az. Taş çatılsa üç yüzü aşmıyor. Üç yüzlük bir sayı da bir dergiyi ne denli direnilirse direnilsin yaşatmaz. Bunları ortaya söylemiyorum, bir başka sinema eleştirmecisiyle, Ali Gevgilili ile ortaklaşa bir denememiz vardı, biz de gücümüzü harcadık, harcadık, listesinden gelemedik. Ustelik türlü okur avcılığı da yaptık: Aklı başında bir dağıtıcıya verdik, kapağını renkli Brigitte Bardot resimleriyle süsledik. Bunu yaparken de belki dedik, mağazın okurlarından bir bölümü yanılır da kazayla alır, yararlı bir dergi olduğuna inanır. Ne bu dediğimiz oldu, ne de o çeşitten okura rastladık.

Sinema dergilerinin okurunu ikiye ayırmak gerek. Bir bölümü mağazın okuru. Asıl önemli, asıl uyarılması gereken de o okur yığını. Belli bir sinema eğitiminden geçmemiş. Geçmeyince de iyiyi kötüyü birbirinden ayırt etme gücünden yoksun. Bir bilinçlessen Türk sinemasının kalkınması, gerçek bir sinema niteliğine ulaşması hızlanacak. Bilince varış yerli film seyircisi olan mağazın okurunu gördüklerini fed etmeye doğru itecek mutlaka. Ben buna inanıyorum. O zaman işte Saydam'lar, Gültekin'ler, Hançer'ler, Utku'lar v.b. yaprak dökümüne uğrayacaklar. Dökülen dökülecek, sağlamcaları kalacak.

Benim bu dediğim işlem, bizim eski «Yedinci Sanat-Yeni Sinema» ile olacak iş değildi. Şimdi şu elinizde tuttuğunuz üreğiyle de olmaz. Çünkü bu dergiyi de «Sinema» lar, «Sinema 59» lar, ya da «Yedinci Sanat-Yeni Sinema» ları okuyanlar alacaklar. O okurlar da zaten uyanık kişiler, bizim kendi çevremizin insanları. Bizden ayrı düşünmüyorlar sinema konusunda. İkinci bölümün kişileri onlar. Ama hemen belirtmeli, bu dergi onlara sırt verecekse, sonucu şimdiden görülüyor demektir. Benzerlerinin başına gelen, onun da başına gelir. Bu öldürücü sınırlandırmanın nasıl dışına çıkılır? Ayrıca çıkılır mı? Orasını bilmiyorum. Ama bile bile bir bilmem kaçınıcı iyi niyet gösterisinin yok olmasına da kolaylıkla boyun eğilmiyor. Obürleri kapandılar, yaşamadılar. Hiç olmazsa bu yeni dergi yaşasın. Yaşasın da sinemamıza karşı olan görevini, namuslu aydın görevini yerine getirsin. Sonuç, yine aynı sonuçsa, yazık olur. Ama bütün bunlara karşılık da savaş durmaz, başka yollardan, başka araçlarla devam eder. Galiba asıl önemli olan da o. Yoksa bir derginin yaşayıp yaşamaması değil.

T. Kakinç

NUSRET İKBAL
Örnek Patron

Türk Sinemasında Prodüktör

Hayri CANER

Türk Sineması'nda «prodüktör» kelimesinin iki ayrı anlamı var. Birincisi, parası olup film çeviren kimse, diğeri de bir film şirketi hesabına vazife alan şahıstır. Birbirlerinden oldukça farklı olan bu iki kişiden, bizim burada sözünü edeceğimiz, film çevirme işini meslek edinip bu işe sermaye yatırandır.

Gerçekte, «prodüktör» kelimesi yabancı bir terimdir. Son zamanlarda, sanatçılar arasında bu kelimenin öz Türkçe karşılığı olarak, «yapımcı» kullanılır. (Bk. Ansiklopedik Sinema Sözlüğü-Nijat Ozon - sayfa: 457) Buna rağmen, diğer yabancı sinema terimleri olduğu gibi dururken, henüz dilimize yerleşmemiş bu kelimeyi kullanmaya gereksiz buluyoruz.

Prodüktör, sinema'da «film yapan kişi» olarak anıldığına göre, bir sinematografik eserin bütün sorumluluğu onun omuzları üzerinde demektir. Ancak bu sorumluluğun kazanılması da zordur. Herşeyden önce, prodüktör adayının sinemaya ilgisi ölçülür. Sinemanın içinde uzun bir süre çalışmış olması, sinemanın gerçek anlamını bilmesi ve bir «sinema» düşüncesine sahip bulunması, şarttır. Prodüktör, sinemayı yalnız para kazanma vasıtası olarak değil, bu alanda iyi, doğru ve yararlı eserler verme idealini gerçekleştirmek gayesiyle seçmelidir.

Bir prodüktörün vazifelerine gelince: Yeteri kadar sermaye ile film yapmağa hazırlanan kişinin en önemli meselesi senaryo'dur. Yazarlarla temasa geçe-

rek bir senaryo araması veya filmini yapacak rejişöre bu işi vermesi akla en aygün gelendir. Rejişör, senaryoyu temin etmesi halinde, eserdeki kişileri yaratabilecek tipte oyuncuların adlarını prodüktöre bildirir. O da, bu oyuncularla anlaşır, mukavelelerini yapar. Filmin fotoğraflarını çekecek operatör de bulunduktan sonra, senaryo üzerinde plânlamalar yapılır. Harici ve dahili sahneler tespit edilir. Bu çalışmaların yapılacağı yerler düzenlenir. Ve bir programla, iş başlar. Çekim yapılırken, prodüktör bir taraftan afişlerini, reklâmlarını, bültenlerini hazırlanması ve sinemalarda yer ayrılmasıyla meşgul olur. Hemen film bitince, bir yenisine başlayacaksa, onun senaryosunu, rejişörünü, oyuncularını temin etmek mecburiyetindedir. Bu arada filmin çalışmalarını dikkatle takip etmek ve bunları, fotoğraflarıyla beraber, düzenlenen bültenlerle sık-sık gazetelere, mecmualara göndermek, prodüktörün en önemli vazifesidir. Zira sinema'da, sinemaçıların basınla daimi bir ilgi kurmaları, herşeyden önce kendi menfaatleri için gereklidir.

Prodüktörün bu önemli kişiliğine ve önemli vazifelerine rağmen, bugünün Türk Sineması'nda durum çok değişik ve biraz da karanlıktır. Bir kere, sinemamızdaki prodüktör sayısı ile orantılı olmayarak, kişilikleri takdirle karşılanan prodüktör sayısı dokuz, onu geçemez. Bunlar arasında, Naci Duru, Nazif Duru, Nejat Duru, Hürrem Er-

man, Osman F. Seden, Memduh Ün, İhsan İpekçi, Özdemir Nispet, Nusrat İkbâl, en başarılı örnekleri vermiş kişilerdir. Oysa, bunlara ekteyebileceğimiz oir kaç isme rağmen, hâlen faaliyette olan ve Sicilli Ticaret'e «tümçilikle iştigal» kaydını yaptırmış uçyuz civarında prodüktör bulunmaktadır. Bundan çıkarabildiğimiz manâ, Türk Sineması-naiki prodüktörlerin büyük bir çoğunluğunun sinemayı bilmedikleri ve bu mesleğin yüz ilâ yüzelli bin lira kadar parası olan her şahıs için «mümkün» kılındığıdır. Bu «mümkün» ün bir gerekçesi olmadığı için de, şimdiye kadar nereden geldikleri, niçin geldikleri ve ne yapmağa geldikleri belli olmayan bir sürü insan, «prodüktör» unvanıyla iş başındadır. Kişiliklerini soracak sendika, dernek gibi bir kurum olmadıktan başka, memleket davaları üzerinde pek hasasiyetle duran basın, kötü sonuçlu faaliyetlerine rağmen bunlarla hiç ilgilenmez. Gazetelerde film kritiklari yapanlar da, yurkarda adlarını saydığımız prodüktörlerin güçlüklerle ortaya koydukları eserleri yerlerlerken, sözde prodüktörlerin filmleri üzerine yazı yazmağı da bastiklik kabul ederler. Bu durumda, meydana boş bulan çoğunluk, dilediği tipte senaryoyu dileğince çevirip seyirciye sunar. Ve arz-talep (yani ticaret) uygulanırken prodüktör de cebini doldurarak gerisine karışmamayı prensip edinir. Bazan, sinemayı bilen birisinin «Ne yapıyorsun?» sorusuna karşı cevabı da hazırdır:

Sitil Duvarı Önünde Beş Rejisör

BAHA GELENBEVİ

Bilindiği gibi Türk filmciliği senede yüzle yüzotuz arasında film çevirmektedir.

Bir filmin ne derece emekle ortaya çıktığı düşünülürse, rakam büyük, çok büyük, hattâ korkunç bir manâ alıyor; bu kadar güçte oag devirmek kabil. Bu millî çabanın büyük kısmı, kötü filmler dolayısıyla hiç olurken, geri kalan beş onu, film sanatı nişangahına, on bir vuruyor çok şükür.

Türk filmciliğine yol gösteren bu bir kaç filmin üstüne eğilmeğe değer. Dana dogrusu filmlerin değil de, sayıları bir elin parmakları kadar olan, baidaki rejisörlerimizin özelliklerinin, sinema kişilerinin üstünde durmak faydalı ve uzmulu. Zira gelecekteki Türk filmciliğinin olumluluğu bu beş rejisörümüzün bu günkü tutumlarına bağlı görünmektedir.

Kültür, sanat ve sinema biyografilerini inceleyip, eserlerinin butununu eleştirmeyi gelecek yazılara bırakarak, bu gün bu beş rejisörümüzün, sözleşmiş gibi, birleştikleri örnek bir noktayı, bir yetersizliği işaret etmeyi, ıtırat edememki bir az da sukularak, luzumlu bulduk, çünkü bu eksik giderimedikçe Türk tilmünün dış pazar seyircisi karşısına çıkarılmasına imkân olmadığı kanısına vardık: Türk filmimizdeki Üslup yokluğu...

Mesellâ bir film seyrediyoruz, elhak konu iyi, perdeye aktarılış iyi, sinema dili iyi, ritim var, insani yönden derine iniş araştırılmalı, oyuncu yönetmenliği başaranlı, halk hareketi oıumtu alan, filan. Ama nedir bu duyduğumuz huzursuzluk? bu pürçük bölümlülük? bu inandırıcı olmayış? Neden bu seyirciyi saruh yükseltiş yerine, pek de ciddi olmayan bir perde teğebbüssü karşısında bulunulduğu uyanıklığı? Hani seyircinin yüksek düşüncelere erimesi, hani bedii hazı duyması, hani belinden ayrırlış, hani?.. Hani?.. Bir bina önündeyiz, dört temeli mämür; neyleyelim ki kapısını açacak sihirli anahtarını unutulmuş.

Her hangi bir çalışmayı eser yapan şeylerin başında evvelâ beyan tarzı, daha iyisi stil gelir. Stil âdî polis romanında bile kendisine göre varken, tabii, filmde olmayışı kabul edilemez. Fakat ne de yazık ki, bu güne kadar filmciliğimizde kalkındırıcı filmler yapmış olan rejisörlerimizin hiç birinin endişe dağarcığına Üslub adlı bir gaile girmemiş, bu yönden tüm umursamazlık içinde film çeviregelmişler; o kadar ki, böyle bir derdin oluşundan habersiz oldukları insanın aklına geliyor?..

Beş rejisörümüzün ayrı ayrı, kendilerine göre filmlerini ıleyiş tarzları var, bunlara uzaktan bakılırsa bir nev'î stilizasyon zehabı doğabilir. Fakat hakikatte bu, hiç bir zaman konunun icabettirdiği bir stile yöneliş değil; hattâ bazen bir zaaf eseri, tecrübesi geçirilmiş eski filmlerin tarzına yenisini de dayamak gibi kaçamak bir yolla, şahsına mahsus bir tarzda sahip olmak şöhretini sağlamak endişesi seziilebilir. Üstelik şunu da unutmamak lâzımdır ki, Stilizasyon hiç bir zaman Stil değildir, biri has mal ise, öteki göstermeliğidir.

Perde eserlerinde üstüb, gök Yunandan bu yana mimari nizamlarında, Rönesansdan günümüz plktürel ve plâstik mekteplerinde, on sekizinci yüz yıldan yeni dünya romanına kadar olduğu gibi (izm) de biten yıllardan birinin kesinliğinde olması gerekmektedir. Bu gün öndeki rejisörlerimizin vardıkları teknik olumluluk, bizim onlardan daha ıleriye, Türk Sinema Mektebine doğru, bir takım talepler yapmamıza artık imkân veriyor. Soyadı bulunmayan, uyurukluğu belirsiz insan pasaportı alamaz; tarzsız ve üslûbsuz filmlerde dış pıyasaya çıkamazlar, oysaki Türk sineması ekonomisinin bir kaç sene sonra açık kalacak tek kurtuluş kapısı dış pazarlara müveccih olanıdır.

«Ben eğitimci değilim...» Tüccarım, paramın karşılığını almalıyım...» «Sanat da ne demek?»

Anadolu'nun istediği bir filmin senaryosu en ucuz şekilde temin edilirken, niçin 8-10 bin liraya senaryo satın alınsın? Rejisör filân, bu işi beş bin liraya yapıyorsa, niçin rejisör falanca ya onbeşbin lira verilsin? Senaryodaki rol için gerekli aktör veya aktris yirmibin istiyorsa, bu işin heveslileri niçin üç-dört on liraya oynatılmasın? İstanbul gibi baştanabağı tabii dekorlarla dolu bir şehir varken, niçin doksan dakikalık bir filmin yarısında manzara gösterilmesin? Kasımpaşa'da Topal'ın evinde gayet ucuz parayla çalışma imkânı mevcutken, niçin modern stüdyolara ihtiyaç görülsün? Daha bir yığın niçinler... Ve bu niçinlerden, nedenlerden bir zincir. Bu zincirle dört bir çevresinden sıkı sıkıya bağlanmış bir sinema, Türk Sineması...

ŞAIRLER,

ŞİİR SEVERLER!..

Türkiye'nin Tek şiir dergisi «BEŞGEN» sizin için... Yepyeni bir biçim, seveceğiniz şiirler, özellikleriniz. Güvenebileceğiniz ve arıyacağınız Aylık Şiir Dergisi..

7 İNCİ SAYISI ÇIKTI. SADECE

50 KURUŞ

BEŞGEN BU SAYIDA İKİ YARISMA AÇIYOR ve 1200 Lira tutarında armağan veriyor.

1 — ŞİİR YARIŞMASI

2 — ŞİİR ÜZERİNE DUZ

YAZI YARIŞMASI

Bu yarışmalarda 10 ar kişi seçilecek ve armağan verilecektir. Derginin Yıllık Abonesi 5 Liradır. Armağanlı abone kampanyası devam etmektedir.

P. K. 123 — BEŞİKTAŞ Adresinden Pul göndererek edinebilirsiniz.

Fritz Lang'ın Şansı

Erdoğan TOKATLI

Fritz Lang yaşı yetmişin aşkında, bir sinemacının görebileceği en verimli çağda, başlangıçtan bugüne sürekli olarak kendini aşma çabasını yenilemiş bir adam. «Tarih kitaplarına geçmek istemem. Bir sinemacı müzeliğe oldu mu işi bitiktir. Onun yeri kameranın gerisidir» diyecek kadar da rahat. Kısacası hiçbirimizin övgüsüne ihtiyacı yok. Ama ben bu yazıda Lang'ı savunmaya çalışacağım.. Bunun iki sebebi var. İlki onun Türkiye'de son oynanan filmlerine eleştirmenlerin ilgisizliği.. İkincisi Lang'ın düşündüğü gerçekleştirdiği sinemayı sevdim.

Lang'ı sevmeyenler geriye doğru u gitmek ukûlalığını bana başlasınlar. İşe biraz geriden başlayacağım. Hepiniz - bu dergiyi okuyanlar - biliyorsunuz, geçen yıl Lang'ın iki filmi üst üste Atlas sinemasında gösterildi: «Mihracenin Gözdesi» ve «Hint Mezarı». Şimdi önümden bu iki film üzerine basında çıkan bütün yazılar birarada duruyor. Bakıyorum.. «Lang artık bunadı, «Fritz Lang'ın tekniği çok zayıf», «Senaryoda iş yok», «Bu filmler ticari birer Süper-pro-

düksiyon», «Oyuncular felâket» anlamını getiren yazılar ortalıkta cirit atıyor. Ve düşünmeye başlıyorum..

Kimse gıcınmasın. Lang'ın bunadığını düşünenleri hazımsız birer Freud meraklısı sayıp bir kenara ayırdım.. Lang'ın filmlerini ticari süper-produksiyon olarak tanıtanları da nezle olmuş kabul ediyorum. Nasıl olup ta, işin sonunda, seyircinin - veya müşterinin - önüne karşılığı beklenen bir yatırım kılığında sunulan malın «gayri-ticari» olamayacağını düşünemediklerine şaşıyorum.

Ama bir nokta var ki eleştirmenlerin yargılarını başlayıp şöyle düşünüyorum.. «Mihracenin Gözdesi» ve «Hint Mezarı» işin ucunda nasıl filmlerdi, neyi getiriyorlardı?.. Birer masal filmiydiler. Dünya kurulduğundan buyana en çok yaşanmış dramı bir masal dünyasının içinde çiziyor, anlatıyorlardı. Öyle sanıyorum. «Mihracenin Gözdesi» ile «Hint Mezarı» nı eleştirmenler başka şey sanmışlardı.. Ya da masaldan zevk almıyorlardı. Çok çok iki eksiksiz güzellikte

filmin tadına varamayılarına tüzüldüm.. Öyle oldu...

FAŞİZMDEN NE HABER?

Burada yeni bir boğuşma girişmek gerekiyor. Belki hepimiz biliyorsunuz.. Geçen yıl Sancıak sinemasında eleştirmenlerin çoğu Fritz Lang'ın 1933 yılında Almanya'da çevirdiği «Doktor Mabuse» filmini görüyor. Ve gazetelerinde yazdılar.

Lang bu filmde faşizmi, nazi felsefesini yerden yere vuruyor, bu felsefeyi ve çalışma metodlarını açık biçimde aptalca bulduğunu belirtiyordu. Eleştirmenler filmi beğendiklerini yazarken bu özelliklerini de belirttiler. «Doktor Mabuse» zaten Hitler'in hitmine uğramış ve Goebels tarafından yasaklanmıştı.. Fritz Lang 1960 yılında yeni bir «Doktor Mabuse» filmi yaptı. İşte şans bu.. Son çevirdiği «Doktor Mabuse» geçenlerde İstanbul'da vizyona girişinde.. Bu filmi gördüklerinde hemen bütün eleştirmenler «büyük hayal kırıklığından», «eski kuşak rejisörü Fritz Lang'ın döküldüğünden», «deli saçması hikâyeden» söz ettiler.. Bana da biraz geriye göz atmak düşüyor...

1928 - Nazi partisi 108 bin üyeli. Mayıs seçimlerinde 31 milyon seçmenden 810 bin oy alan parti parlamentoya 12 temsilci sokabiliyor.

POLİTİK ORGANİZASYON — Hükümeti sabote etmekle görevli PO I gurupları.. Devlet içinde devlet kurmakla görevli PO II gurupları.

Sinema Konunu Ve Sansür

Yücel HEKİMOĞLU

Herkesoe malumdur ki üç insanın bir arada yaşayabilmesi, iki kişinin herhangi bir beraberliğe gidişi bile belirli kaide-ler içinde olur.

Küçük şirketlerin, teşekküllerin kendilerine ait türükleri vardır.

Halbuki Türkiye'de sinema büyük bir endüstri sahası içine girmenin eşiğindedir. Yirmibeşe yakın film şirketi, ile her yıl çevrilen dört beş filmimiz —bu verilen tahmini rakkamlar ba-na aittir— var.

Yirmibeşe yakın film şirketi olduğuna göre, bu memlekette bugün binlerce insan bu yüzden ekmecek yemektir.

Küçük teşekküllerin bile bir türüğünün olması gerekirken, işte Sinema nedense böyle bir şeye lüzum hissetmemiş.

Kör değneğini beller gibi hep aynı çizgi üzerinden gıtmıştır.

Bu piyasada prodüktör, senarist, kameraman, ışıkçı, rejis-nör, artist ve teknik elemanların hali arap saçı gibidir. Çorba gibidir.

Anlaşmalar, mukaveleler nasıl olur? nasıl ödenir? Bu in-sanların birbirlerine karşı tutumlarını belli eden ne gibi usul-ler vardır? Bunlar herkesçe meçhuldür.

O yüzden her gün kavgı, gürültü vardır. Yeşilçam'da. Bur-sa sokağı her an bir çatışma havası içindedir.

Ve bizlerin en önemli özelliklerinden biri de bu kadar kötü ve namüslat şartlar altında bile halâ bir takım başarılar göste-rebilmemizdir.

Hele bir de bu derde Sansür hikâyesi ilâve edilirse duru-mun rezaleti bütün çıplaklığı ile ortaya çıkar. Bizim sansür türüğün ne derece gülünç olduğunu anlatmaya lüzum yok. Nasılsa bilirsiniz.

Ama sinema ilgilî insanlar olarak ön mücadeleimizin Si-ne-ma Kanunu ve Sansür olduğunı unutmamamız gerekir.

44 (SS) gurupları sadece 300 Ve Hitler'in özel muhafızı ola-rak görev alıyordu.

1929 — 24 Ekim'de Nall Street ve Borsa büyük bir kriz sonucu çöküyor.. Almanya bu çöküşün dışında değil tabii.. Hitler usta-lıkla orduyu ve büyük iş adam-larını ele geçirmek için başa-nyor.

BUGÜN VE YARIN

Bugün Amerikan ordusun-daki «pro ? blev» teşkilât, Seza-yir halkını ve Fransa'yı kana bulayan O.A.S. teşkilâtı, neo-fa-şist partiler var.. İyi de çalışıyor-lear.. Eleştirmenler, Jütlen poli-tikayı izleyin. O yüce fildişi ku-le sanatı adına korkularını sak-lamayın. O zaman «Doktor Ma-bure» filminin hikâyesini «Deli Saçması» bulduğunuz için hafif-çe kızaracaksınız.. Fritz Lang'ın da şansı burada..

MİHRACENİN GÖZDESİ
Eleştirmenlerin verdikleri...

Celecek Sayılarda :

Fikret HAKAN
Burhan BOLAN
Ulvi URAZ
Cüneyt ŞEREF
Atilla TOKATLI
Naci ERHUN
Orhan KEMAL
Semih TUĞRUL
Sezer TANSUĞ
Aziz NESİN
Halit REFİĞ
Ziya METİN
Yalçın TURA
Burhan ARPAT
Rekin TEKSOY
Gürbüz AZAK
Aclan SAYILGAN

Sinema Günlüğü :

16 Aralık 1961

Yıllar öncesi Nijat Özön ve arkadaşlarının dergisini Beyazıt'ta, tramvay durağının altındaki ünlü dağıtıcıda gördüydüm. Kara başlıklı, iç kapayıcı bir dergiydi «Sinema»... Sonra daha bir çok sayıları çıktı «Sinema»nın. Ama içindeki yazılar ne denli iyiye, derginin biçimi de ne denli kötüydü. Oysa biraz bilgiyle o da düzeltilebilirdi. Yıllar sonra yeniden «Sinema»yı incelediğimde, şimdiye değin yurdumuzda çıkan en iyi derginin o olduğuna inancım büsbütün artıyor. Belirli çizgisi olan bir dergiydi Çünkü düşünce birliği tamdı.

Sonra çeşitli dergiler çıktı. T. Kakinç'la çıkardığımız «Yedinci Sanat - Yeni Sinema» galiba sinemayı sanat olarak ele almağa çabalyan dergilerin sonuncusuydu. Bir gün «bir derginin sonu» diye minicik bir yazı koyup, son sayısını çıkardık. Birisi İstanbul'da, ötekisi İzmir'de olan iki arkadaşın elinden gelen ancak oydu. Kakinç'ın sırtındaki büyük yük, benim askerliğim bir de yardımcı olması gereken bazı dostlarımızın çekimsizliği bu sonucu doğurdu. Ancak en son sayılarında biraz belirli bir yöne kavuşuyordu dergi ya, ömrü yetmedi yaşamağa.

Ama sinema dergilerinin başarısızlığı hiç bir işe yaramadıklarını mı gösterir? Sanmıyorum; Nijat Özön ve arkadaşlarının «Sinema»sı yurdumuzda hiç değilse bir kaç yüz kişiyi köklü bir sinema anlayışına kavuşturmuştur. Ondan sonraki kuşaklar her yeni dergiden az çok bir şeyler daha almış olmalı. Sinema gibi dar ve «alcısız» bir alanda gün güne daha bir anlayışlı kişilerle karşılaşılırsa, bunda, yazarların da büyük payı var. Hem ne saklamalı, bu salt sinemaseverler için değil, sinema endüstrimizdeki kişiler için de böyle. O çıkış yıllarında örneğin bir «Sinema»ya hiç ilgi göstermeyen sinemacılarımız bugün o dergileri yeniden bulabilseler herhalde büyük ilgiyle oku-

Sinema, Yazar Aydın ve sonrası

Ali GEVGİLİ

yacaklardır. Sonraki değerli yacaklardır. Sonraki dergileri jüriörler gördük ki, eleştiricilere filmleri için yolladıkları açıklayıcı yazılarda o dergilerin belirli tümcelerini tipı tipına kullananlar oldu. Yazarların dillerine olan bu uzanış da, sinemacılarımızın yazılanlardan ne denli etkilendiklerini gösterir.

Giderek bazı rejisörlere yazarlar bir ara yol gösterir gibi oldular. Bazı yazarlarla rejisörler arasındaki senaryo alış veriş, asistanlık denemeleri sinema sanatçısının bir yerde yazarın çok şey beklediğinin delilidir de. Yazarlar da bu işbirliğinden hiç kuşkusuz eli boş dönmедiler. Sinemamızın sorunlarına daha bir girdiler. Boşlukta konuşmaktan, yabancı sinemalara öykünüp güllük şeyleri örnek vermekten kurtuldular. Türk sinemasına kurtuluş yollarının ancak bu sinemanın olanakları içinde gösterilebileceğini sezinlediler. Ne saklamalı; bir aralar yazarlarımız yeryüzünde en az Türk sinemasını tanıyorlardı.

Her şeyi iyice bildikten sonra söze başlamak en iyisi oysa. Yoksul hastasına «beyin, ciğer» yemesini öğütleyen doktorun durumu, hastadan bile acıklı değil midir? İnanınız, yurdumuzda ne yapılabileceğini bilmeden, sinema adamlarımıza ağız dolusu söven aydınların durumu da sinemacılarımızinkinden daha az çirkin değildir. Hele sinemacılarımızı küçümseyişleri, biçimsiz bir dille ti'ye alışları yok mu? İyice öfkeleniyorum öylelerine. En iyi yerli filmlerimizi bile görmeğe katlanamayan aydınlarımız var. Anlamıyorum ne bekliyoruz Türk sinema sanatçısından? Böyleleri ilkin kendilerini bir gözden geçirmeliler; öykünüp

durdıkları batılı aydın karşısındakendi kişiliklerini ve sorunlarının özenticiliğini görmeliler de, ancak ondan sonra Türk sineması için o denli ileri geri konuşmağa hâlâ yürekleri olacaksa ağızlarını açmalılar. Türk sineması ilkindir, duygudan yoksundur, giderek odun gibidir ya; o ölçüde de yabancılıktan uzaktır. Gerçekte bu odun'a bir anlam vermek, bir biçim vermek hiç de zor değildir. Ama etkileri yok etmek, kişiyi öz'üne, kendi toplumuna döndürmez? Kolay mı bu. Kurt topraklarına ayağını hâlâ değdiremeyen şehir aydınımız bakınız bir. Anlarsınız.

Demiyorum, Türk sineması iyidir, güzeldir diye... Ama sinemamız açık bir kapının önündedir. Bu sinema şimdi kendisine yol açacak, renk katacak yaratıcı bir sanatçıyı bekliyor. Yerli rejisörlerimiz kendilerini zorlayınca, güçlü, yürekli öncülerin ardından gitmeyi göze alabilirler.

Ama ilkin aydınlarımız tutumlarını değiştirmeliler. Türk sineması hiç bir yabancı sinema değildir, hem de ne iyi ki değildir. Türk sinemasında Türkiye olacaktır. Onun için de aydınlarımız, sinemamızı küçümseyen akıl hocalarımız ilkin bir Türkiye'yi büyük şehriyle de, köyüyle iyice anlamalı, duymalı; sonra da Türk sinemasından ne isteyebileceklerini bilmelidirler. Büyük şehri Paris, köyü de Balzac'la bir tutanlar, sinemamıza en azından şimdiki budala, duygusuz, bilgisiz rejisörler, senaryocular kadar zararlıdır.

SİNE — FİLM
Yeni Yılınızı
Kutlar.

Genç Vahşiler

Televizyondan sinemaya geçen rejisör John Frankenheimer Amerika'yı kasıp kavuran «Suçlu Gençlik» konusunda zehir zemberek bir film çevirdi: Newyork sokaklarının küçük vahşilerini toplumla karşı karşıya getiren şiddet, nefret ve cesaret dolu bir film!..

YAZAN : MADELEINE CHAPSAL

ÇEVİREN : MEHMET ALI KAYABAL

Karşımda gördüğüm daha çok çirkin şeylerdi. Saçları enselerinde, omuzları çökük gençler. Yüzleri soluk ve iyice sivilceli. 1930 yıllarında Şikago'lu gansterlerin giydiği türden bir şeyler üstlerinde. Çokluk kapkara gözlüklerin ardına saklamışlar kendilerini. Gözlük takmayanların da alabildiğine sinsi, ürkek bir bakışları var çevrelerine.. Heyecanlandıkları ya da endişelendikleri vakit ağızlarını büzüyorlar iyice. Yaşları ancak 17 var yok!

Bu tipleri beyaz perdede değil, «Genç Vahşiler» adlı filmi seyrettikten sonra sinemadan çıkınca Champé-Elysees'de gördüm. Kendilerine mahsus «Public drug store» larını terk edip, New-York'lu madellerine daha iyi benzeyip benzemediklerini görmek için filme gelmişlerdi... Benziyorlardı da. Kabarık saçlarından pabuçlarının sivri bunlarına kadar karşımda gördüklerimle beyaz perdede seyrettiklerimle tıpatıp aynıydılar.

İçlerinden birine, siyahılı beyazlı ekose bir gömlek giymiş bir delikanlıya sordum, Fransa'da da işlerin John Frankenheimer'in «Genç Vahşileri» deki gibi cereyan edip etmediğini. Bana, «Gegen gün Saint-Michel bulvarında üzerine saldırdılar» dedi; yanımda bir çocukla iki kız vardı. Arkadaşım hastahanelik oldu. Ben şiddetten pek hoşlanmam, burnumu pek sokmam bu işlere. Sonra ben adam da öldür-

mem; yok, yok, adam öldürmek elimden gelmez.. Ama öyleleri var ki.. Kurşuna dizilecek olan kimseler de var!»

Ona göre film bir şaheserdi. Hele üç İtalyan delikanlısının kör Porto-Riko'luya saldırıp hançerledikleri başlangıç kısmı.

Ne saklamak gerek, filmde bu gerçekten de iyi bir parçaydı. Sinemada şiddet olarak bundan iyisi bulunamazdı. Sinema şiddeti göstermek için yapılmıştı. Tutku'yu anlatmak için yaratılmıştı.. Son derece hızlı mantığı, oynamaya gelmeyen mükemmeliyeti ile filmde bir imaj, bir plân kaçırarak olsanız, vay halinize, bir daha görmenize imkân yok artık.

HEP KORKU

Filme gitmeden hemen önce ressam Andre Mason'a rastlamıştım. O da genç «kara ceketi» gibi düşünüyordu. «Filmin başı gerçek bir şaheser» diyordu o da.

O da bu gösterişsiz dilden, hemen anlaşılverişen lisandan hoşlanmıştı. Hiçbir şey kaçırılmaması gereken, hiçbir şey ilâve etmeğe lüzum olmayan bir dil.

Sonra.. Sonrası biraz daha az iyi. Amerikalı sinemacılar bir fikir edindiler mi, —doğru da olsa— çevrelerinde bir zıt fikrin, hattâ hafifçe başka bir fikrin varlığına hiç şans tanımıyorlar. Totaliter sinema. Yahut İnci'ye bağlılık bu..

Filmde, Hank Bell (Burt Lancaster) genç Porto Riko'lunun

kaatillerini bulmakla görevlendirilen federal bir ajandır. Soruşturmasına başlar. Alabildiğine ırkçı iki çete vardır: İtalyanlar Porto-Riko'lular.

Her biri mahallesini dehşetle salan, haraca kesen seflerine karşı itaatkâr. Al Capone çağının gansterlerini taklit eden çeteler. Sonra bilâdo, düşük kızlar, esrar, argo. Yaşları ise 15, 16, 18.. Çocuk daha hepsi.

Hank Bell kendisini öldürmek için olmasa bile, susturmak için üzerine saldıran bir grup genç vahşi ile çatışana kadar onları «çocuk» sanır ve ancak o zaman işinin çocuklarla olmadığını kavrar «Boynundan yakalamıştım. On beş yaşında ya var, ya yoktu ve bir tek şey düşünüyordum: gebermek!» Ayılınca dedektif bu sözleri karışına söylemektedir.

Bu buluşu ile dedektif doğru yolu seçer. Bu genç kopuklara sokaklardan temizlenmesi gereken hayvanlar gözüyle bakmaktan vaz geçerek, onları anlamaya çalışır. Önce cinayet kurbanı genç körün üstüne eğilir... O da temiz bir kişi değildir, silah kaçakçılığı bile yapmaktadır. Sonra öteki kişileri derinden derine incelemeğe okyulur: 14 yaşında iş bulamadığı için fahişe olan körün kız kardeşini. Korktuğu, hep korktuğu, korkudan yakasını sıyramadığı için durmadan saşan rapik çetenin reisini. Kendisine model olarak resimli roman kahramanlarının en büyüğü seçen, bir koca budaladır

gerçekte bu rels, yani sorumsuz bir kişi. Sonra küçük Danny, öldürmediği halde "öldürdüm" diyen ve yalan söyleyerek elektrikli sandalyeye çıkan genç. «Zihniyeti o kadar şekilsizleşmiş ki öldürmediğini söylemeğe utanıyor...»

SIKINTILI GENÇLER..

Kaatiller mahkûm olacak, ama elektrikli sandalyeye oturtulmayacaklardır. Öldürmüş olsalar bile. «Kara Ceketliler» gerçekte suçlu değildirler, suçlu olan ebeveynleri bile değildir; asıl suçlu olan tüm toplumdur.

Görülüyor ki temaya söz edilemez. «Artık kendimize gelelim, yoksa çok korkunç bir gençlik elde edeceğiz.» Belki de doğru bu ama, ben filmde bunu beğenmedim yalnız. Ben de imajarlardan, saf şiddetten, sıkıntılı gençlerden, hattâ tamamen yolunu kaybetmişlerden, tamamen vahşilerle yüz yüze kalmış olanlardan hoşlanıyorum. Alışkanlık, geleneklere uyularak bu modern vahşilere bu defa eskiden de olduğu gibi, yaramaz bir çocuğa yapılan muamele yapılır. Koruyucu ve asık bir suratla azarlanıyorlar sadece.. Fakat işler hiç te yolunda gitmiyor. Yine kırıp döküyorlar. Gerçekliğinde vuruyorlar da.

Belki Amerikan sineması sosyal konulara dokununca nüansları yoksun kalıyor ama, sonuna kadar da gidebiliyor.

John Frankenheimer filmine bir «happy ending» takıştırmaktan kaçınmış, daha şerefli davranmış. «Kara Ceketliler» meselesi öyle belediye çerçevesi içinde çözülebilecek bir konu değil. Bu çocuklar terbiye evlerine gönderilecekler. Oysa buraların bir kurtuluş yolu olmadığını önceden de gösterdiler bize. Tam tersi, çocuklar büsbütün bozulur «slahhane» lerde:

Kıscası iyi niyetli olmak herşeyi halle kâfi değil. John Frankenheimer için şu yaşadığımız günler bir şiddet çağıdır, bu her tarafı çatur çatur yıkan bir toplumdur, hem de korkunun etkisi ile...

Toplum Kitabevi ★ Toplum Kitabevi ★ Toplum K

Renkli Artist Resimleri

20x30 santimetre boyutlarında ve Avrupa baskı

TANESİ 25 KURUŞ

ÇEŞİTLER: —Yalnız aşağıda yazılanlar vardır—

Erkek Artistler : Robert Mitchum, Glenn Ford, Dean Martin, Robert Wagner, Gary Grant, Sal Mineo, Gardner McKay, Anthony Perkins, Gustave Rojo, Kerwin Matthews, Adam Faith, Vince Eager, Craig Douglas, Russ Conway, John Saxon.

Kadın Artistler : Kim Novak, Doris Day, Gina Lollobrigida, Yoko Tani, Sarah Branch, Mara Corday, Joan Collins, Suzy Parker, Carolyn Jones, Lita Baron, Sandra Dee, Tina Louise, Annette Stroyberg (Vadim),

Kovboy Resmi : Robert Horton, James Arness, Dirk Bogarde, John Smith, Hugh O'Brian, Clint Eastwood, James Garner, Dale Robertson, Clint Walker, Joan Crawford Jnr, Jack Kelly.

Pul göndererek aşağıdaki adresten isteyebilirsiniz.

İstenen artistlerin adları yazılmalıdır. Odemeli gönderilmez.

Toplum Kitabevi

Tiyatro Caddesi, Güneş Saray 2 — Beyazıt, İSTANBUL

Kitabevimiz, her çeşit ve her dilde kitap - dergi (Mecmua) satışlarını tenzilatlı yapmaktadır. Uğrayınız, aradıklarınızı ve ucuz almak istediklerinizi sorunuz. Satmak isteyeceğiniz kitaplarınızda da en uygun fiyatı, değişme imkânlarını yalnız Kitabevimiz sağlar

Toplum Kitabevi ★ Toplum Kitabevi ★ Toplum K

Türk Filmçiliği

İlk sesli filmlerimiz ve beyaz Perde de tiyatro Oyuncuları

Çet n A. ÖZKIRIM

Bundan otuz yıl önce, 1931'de ilk sesli Türk filmi olan (İstanbul Sokaklarında) çevrilmişti. Bu kordelâda sonderece acıklı bir aşk hikâyesi anlatılmaktaydı. Muhsin Ertuğrul'un yazdığı senaryoda -hatırımızda kaldığına göre- çok zengin bir ailenin iki oğlunun dramı anlatılmaktaydı. Kardeşlerden biri (Rahmi) eğlenceye düşkün, havai bir delikanlıdır. Diğeri (rahmetli Talât Artemel) daha ağır başlı, ailesine düşkün, iyi yürekli bir gençtir. Günün birinde ailenin büyüğü anne, ölüm döşğine düşer. Ağabey, kardeşini annesinin yanına getirmek üzere, eğlenmekte olduğu gece kütübüne gider. Kardeş sarhoştur. Oradan ayrılmak istemez. Buna sinirlenen genç, kardeşinin yüzüne kadehteki içkiyi fırlatır. İçkiye uyku ilâcı karıştırılmıştır. Bundan haberi olmayan ağabey, istemeyerek kardeşinin gözlerini kör etmiştir. Bir süre sonra aile melankolsiz kalır. İki kardeş (Fan Fan Claudine) örneği sokaklara düşerler. Biri akordeon çalar, diğeri tangolar söyleyerek dilenmeye başlarlar. Günün birinde Mısırlı bir zengin hazın şarkı söyleyen delikanlıya yardım eder. Gözleri bir ameliyat sonucunda açılan delikanlı, aşka ve işiğe kavuşur.

Konunun şu kısacık özetinden de anlaşılacağı gibi film, oldukça ağdalı bir melodramdır. Üstelik bizim gerçeklerimize de bir hayli aykırıdır. O çağlarda İstanbul sokaklarında, akordeon çalıp tangolar söyleyerek dilenenleri, halkımız para vermek şöyle dursun, dinlemezdi bile... Ama o günlerin şartlarını da u-

nutmamak gerekir. Türk toplumu büyük bir değişiklik geçirmiştir. Devrimleri benimsemekle beraber, henüz yadırgamakta olduğu da bir gerçektir. Melon şapkalar bu çağda geleneklerimiz, sözüm ona yenilik anlayışına kurban gitmiştir.

(İstanbul Sokaklarında) Se-miha Berksoy, Bedîa Statzer, Rahmi, Talât Artemel, Hazım Körmükçü, Behzat Butak ve Galip Arcan'dan başka iki konuk oyuncu daha vardı. Mısırlı Aziz Emir ile Yunanistanlı Gavrilidis önemli rollerdeydiler. Filmin rejisorü Muhsin Ertuğrul, kameramanları ise Cezmi Ar ile F. Farkas idi.

Kordelânın bir çok bölümleri Mısırdâ, Yunanistanda ve Bursa'da çekmekteydi. Bu yüzden, bütün bir artist ve teknişyan kadrosu ile buralara gidilmiş ve film tamamlanınca ses işini sona erdirmek için Paris'i ziyaret zorunluğu çıkmıştı. İşte bütün bu seyahatler (İpek Film) şirketine büyük masraflara sebep olmuştu. Bu filmden sonra bir stüdyo kurmak için teşebbüse girişen (İpek Film), Muhsin Ertuğrul'un nezareti altında yurdumuzda ilk büyük film stüdyosunu meydana getirdiler. (İstanbul Sokaklarında) yı, (Bir Millet Uyanıyor) 1932, (Karım Beni Aldatırsa) 1933, (Söz Bir Allah Bir) gibi filmler takip etti. Bunlar da sesliydi. Ama bir çok bölümlerde senkron tutmuyor ve İmparatorluk devrinin koca kişisinin dediği gibi (İsttim arkadaşan geliyordu).

Muhsin Ertuğrul tiyatro kültürü ile yetmişmiş çalışkan ve başarılı bir tiyatro adamı olduğu

için, filmlerinde ister istemez tiyatronun etkisinde kalıyordu. Sahne eserlerinden bizzat aktardığı senaryolarda olduğu gibi, diğer konularda da ağır basan tiyatro oluyordu. Üstelik hemen bütün filmlerinde rol alanlar Darülbeyaz (Şehir Tiyatrosu) oyuncularındı. Bu bağlamda bir zorunluktuk. O zamanlar tiyatro çevresinin dışından oyuncu bulabilmek mümkün değildi. Ama daha sonraları 1945'de (Kızılırmak - Kara Koyun) veya 1953'de (Halıcı Kız) çevrilirken böyle bir zorunluk yoktu. Diyelim ki Tiyatro sanatçıların filmlerde oynatılması elde olmyan sebepler yüzündendi. Ama rejisor olarak üslubun, anlatımın, müzanesinin burcu burcu tiyatro kokmasına ne demeli?..

Tiyatro konularının filme aktarılması, sinemamızın bu çağlarından başlayarak bir kaç yıl öncesine kadar sürüp gelmiştir. Üstelik filmçilerimiz yine son bir kaç yıl öncesine kadar, tiyatro oyuncularına büyük ilgi göstermişlerdir. Bu durum 1945'te (Günahsızlar) ve benzeri filmlerimizle yavaşlar olmuştur. 1950 den bu yana ise sinemamız gerçek oyuncuları birer ikşer belirmeye başlamış ve yanlış bir alışkanlık eski yerini kaybetmeye başlamıştır.

Gelecek Sayıda
Müzikâl ve Komedi
Filmlerimiz

Metin Erksan'la Bir Konuşma

Agâh ÖZGÜÇ

S — Yılanların Öcü'nü, sinema olarak neden seçtiniz?

— Sürekli olarak savunduğum bir şey vardır. Bu da sanatçının söyleyecek bir sözü olmasıdır. Yani insan öyle durup dururken sanatçı olmaz. Diğer taraftan bazı aptalların inandığı gibi doğuştan da sanatçı yoktur. Ancak edeceği lafı olan sanatçıdır. Bu, edilecek laf da ancak eğitimle, yaşıntıyla, kişiyi çevreleyen koşullarla metod'la, bilim'le, inançlarla yararlanılabilecek hareketle, Dünya görüşüyle elde edilir. Ülkemizde böylesine sanatçı çok az.

Fakir Baykurt işte bu mutlu kişilerden biri. Eski bir deyimle altı okka laf eden babayiğitlerden. Örneğin; Yılanların Öcü'nde öyle bölümler var ki, böylesine güçlü sözleri ancak Fakir söyleyebilir. Eh, işte bizimde söyleyecek sözümüze uygun olduğu için YILANLARIN ÖCÜ'nün sinemasını yaptık. Bizim söyleyecek sözümüze gelince, o da şu: Toplum sürekli bir oluş içinde. Varlık iki karşıt gücün sürekli çatışmasından oluşuyor. Biz bu karşıt güçlerin doğrusundan yanayız. Bütün insan oğullarının mutluluğunu istiyoruz. YILANLARIN ÖCÜ'de bu çabayla yazılmış. Fakir Baykurt insanlığın tükenir çilesinin nereden geldiğini iyi biliyor, özellikle işlerinden biri olduğu için Anadolu köylüsünü kendi gibi tanıyor. Onun aracılığına baş vurmamız işte bu yüzden.

S — Bir de son zamanlarda ortada «Büyük Gerçek Türk romanına nasıl gidebiliriz» diye bir sorun var. Bir bölüm yazarlar köy romanı yoluyla bu ülküye varırız, diyorlar. Bir diğer bölüm de köy romanı diye bir ayrım tanımıyor. Hatta bu konuda geçen senelerde bir tartışma yapıldı. Bu açık tartışmada en çok söz de YILANLARIN ÖCÜ üzerinde oldu. Siz YILANLARIN ÖCÜ'nü film yapmak için seçerken bu durumlar üzerinizde bir etken oldu mu?

— Oldu. Kemal Tahir, Orhan Kemal, Fa-

kir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın arasındaki o açık tartışmayı yakından izledim. Fakat o açık oturumda söylediğiniz şeyler tartışılmadı. Ancak köy romanını köylü mü, şehirli mi olumlu hareket, ırızca mı olumlu tip» Farada da «Yani, Hacerinin temelinde S., maklan diye laflar edildi. Bunlar düpedüz YILANLARIN ÖCÜ'nü küçümsemekti. Ayrıca bu sözleri söyleyen de çok değerli bir roman yazarıydı. Bu olay üzerine tuttum bir kere daha okudum YILANLARIN ÖCÜ'nü. Beğenim bir kat daha arttı. Romanın bir de sürrealist anlatım bölümleri var ki, Fakir kendini asıl buralarda belli ediyor. Rejisör Lois Bunuel'in Emily Bronte'nin Wuthering Heights, Uğuldayan Tepe» romanı üzerinde bir sözü var. Diyor ki; biz sürrealistler okuduktan sonra romanı el kitabı yaptık. Ben de derim ki, eğer Bunuel ve diğer sürrealistler zamanında YILANLARIN ÖCÜ var olsaydı o zaman el kitabı bu olurdu. Bu bölümler okunduğu zaman olumlu tip, olumlu hareket yapan lafları yavan kalıyor. Bir yerde Kaygusuz Abdal'ı okur gibi oluyorsunuz.

S — Peki siz filmde bu bölümleri görüntü olarak işleyebildiniz mi?

— Maalesef hayır. Elimizdeki teknik yeteneklerle bunlar yapılamaz. Fakat bu bölümleri bazı yerlere diyalog olarak koydum. Yalnız YILANLARIN ÖCÜ'ndeki insanları anlatmak için bu sürrealist tanımlamalar şarttı ama gel de yap bu teknikle.

S — YILANLARIN ÖCÜ'nü çekerken bir takım zorluklarla karşılaşmışsınız. Nedir bunlar?

— Bütün zorluklar bilgisizlikten geldi başımıza. Oyuncu arkadaşlar için ciddiyetini kavayamadılar. Yılanlar'ın Öcü'ndeki çalışma seviyelerinin üstünde birşeydi. Tabii biliyorsun bu iş bir kültür işi. Bu olmayınca ne yapabilir. Köyde iken kendimce bir çalışma yaptım.

Türk Sinemasına el koyacak bir devlet aranıyor

Eklbimizdeki tahsil seviyesi üzerinde, sonuç feci oldu. Ortalama, orta okul 7. sınıf çıktı karşına.

S — Bir mecmuada Fikret Hakan bir daha Metin Erksan'la film çevirmiyeceğim dedi. Bu mesele hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Der, der keyif onun. Ayrıca Fikret için şunları derim size.

a. Bir kere, her zaman her yerde aktörü rejisör seçer, rejisörün aktörü seçtiği durumlar çok azdır. Acaba ben bundan sonra Fikreti değil filmine almak, sentime uğratırmıyım. Benim filmimde oynamıyacakmış. Ben onu filmlerime almıyacağım ki o benimle çalışmasın.

b. Fikret'in Yılanlar'ın Ocü'nde dahi oynamasını Nusret İkbâl istedi. Ben pek taraf tar değildim. Fakat Fikretin BE-YA filminden iki filmlik parayı önceden alması bu işte beni yumuşak davranmaya mecbur etti.

c. Fikret bir tarihte bana «Tek üzüldüğüm şey, seninle çalışmamaktır» diye nâgmeler de yazardı. Üstelik mezkûr mecmuada onun resim altını yazan yazarla Fikret'i ben senelerce önce tanıştırmış ve bu çocuğu destekle demiştim. Sözün kuvvetine bak sen. Seneler sonra bile etkisini gösterdi.

d. Bir zamanlar Fikret asistanımdı. İşin altından kalkamadı. İşten çıkardım. Şimdi de aktör olarak filmlerime almıyacağım. Zira bu işi de yapamadı.

Ama herşeyden önce film bir kere piyasaya çıksın ondan sonra, çok kişi uykusuz kalacak gecelerce. İyi şeyler yapmak isteyen insanlara ve iyi şeylere karşı yapılan alçaklıkları katien affetmem.

Erksan'ın ilk filmi : «Aşık Veysel» 1952

Ayfer Feray - Aclan Sayılğan

Ş. Avni ÖLEZ

Evet, el uzatacak değil, düpeüz el koyacak bir Devlet... Yoksa, gerilikle savaş öykümüz, «binbir gece masalları»na sürüp gidecektir. Masal dinlemeye de artık ne zamanımız ve ne de kişiliğimiz uygundur.

Sinema'yı, doğuştan bugüne, batı'dan izleyip durmaktayız. Onun hangi nedenlerle geliştirildiğini, bugün hangi koşullar altında yönetildiğini ve toplumların yarını için hangi umutlara basamak yapıldığını hep biliyoruz. Bilmediğimiz tek nen ise, sinema'nın ne demek olduğudur.

Toplumların kendilerince özgürlük koşulları vardır. Bu koşulları Devlet yönetimi düzenler. Ve işte Devlet bu görevini yapmıyorsa, o toplumda her nen alabildiğine yürür, alabildiğine durur, alabildiğine döner. Bu yürüyüş, duruş ve dönüşte hiçbir «kıstas» yoktur. Ağızlarda çiğnene-çignene eritilmiş tek lokma olan «özgürlük» başuçlarımızda, Demokles'in kılıcı gibi, salınır gider.

Biz, toplum eğitiminde başlı başına bir araç durumunda olan sinema'dan yararlanamıyoruz. Onu, kişilerin tek-te tek kazanç aracı olarak bırakmışız. Film yapımcıları «ticari amaç» damgası altında sansür'e senaryo gönderebiliyorlar ve yine aynı amaçla film yapımında bağımsız bırakılıyorlar. Onlara bu ölçüsüz yetkiyi veren yine ölçüsüz yetkililer kimlerdir?

Bugüne değin perdelerimizi enine-boyuna yıpratmış Türk filmleri içinde hangisini, insanca düşünümüzü kapsamış bulduk? Hangi Türk filmi toplumun ahlak ilkeleri üzerinde söz etti? Uluslararası perdeye biz ne verebildik ve bundan böyle ne verebileceğiz? Bu toplumun üzerinde yaşadığı toprakları, ilkel yaşantıların bayağılığında bir mutsuz çıkmaza götürmeye kimin, ne hakkı var? Yetkililerden ve bu konunun ilgililerinden cevap bekliyorum.

Devlet sinema'yı kendi yönetimi altına almalı, onun bir okulunu kurmalı ve uluslararası düzeyde bir eğitim-öğretim düzenini benimsemelidir. Paralı olmak, film yapımcısı olmak değildir. Her kaşı-gözü güzel kişi de film oyuncusu değildir. Kamu yararına yasalarla yönetilen bir toplumda bu yasa-dışı davranışlar, bu başı bozukluk ne diye izlenmez? Bu vurdumduymazlık nedir, nedendir?

Türk Sineması'na el koyacak bir Devlet aranıyor. Evet, el uzatacak değil, düpedüz el koyacak bir Devlet... Yoksa, gerilikle savaş öykümüz, «binbir gece masalları»na sürüp gidecektir. Masal dinlemeye de artık ne zamanımız ve ne de kişiliğimiz uygundur.

ba Sında Sinema

Nijat Özön'ün «YÖN» dergisinde çıkan «Ölü Noktada» adlı yazısını ilginç bulduğumuzdan sahifelerimize aktarıyoruz.

«Olumlu tek yapıt» (Gecelerin Ötesi)

Ölü Noktada

Nijat ÖZÖN

Yurdumuzda ilk yerli filmin çevrildiği 1919 ten 1939 o kadar uzanan yirmi altı yıllık sürenin «tiyatrocuların» egemenliğinde kaldığı, bunun 1922 den sonraki on yedi yılının da, «tiyatrocuların» en büyük temsilcisi olan tek rejisörün çalışmalarıyla geçtiği bilinmektedir. 1939-1950 döneminde yer alan «geçiş çağı»nda ise, sinemamız yine büyük ölçüde «tiyatrocuların» etkisinde kalmıştı; bu çağ rejisörlerinin bu etki dışında getirebildikleri, sinemanın ancak dış öğeleriyle ilgiliydi (tiyatro dışından bulunmuş oyuncular, teknik eğitimden geçmiş sinemacılar, bağımsız çalışma...) Böylelikle, 1914 ten 1950 ye kadar uzanan otuz yedi yıllık «tiyatrocular» ve «geçiş çağı» dönemlerinde sinema dilinden yoksun yaşanan sinemacılığımız ortaya sinema yapıtı denebilecek bir film de koyamamıştı. Bu süre içinde yer alan «Ateşten gömlek», «Bir millet uyanıyor», kendi başlarına bir sinema yapıtı değeri taşımaktan çok, tarihsel

önemi bakımından adı anılabilecek filmlerdi. Ancak 1950 den sonraki «sinemacılar» çağında sinema terimleriyle düşünmek, sinema diliyle anlatmak çabaları başlamış, bunun ilk örnekleri verilmişti. Böylelikle, Türk sinemasında anılmağa değer olanlar, Lütfi O. Akad'ın 1925-55 dönemi arasındaki filmleri («Kanun namına»: 1952. «Altı ölü var»; «Kaatil», 1953, «Öldüren şehir», 1954; «Beyaz mendil», 1955) ile «Kuğu şarkısı» sayılabilecek «Yalnızlar ruhtımı» (1959); Atıf Yılmaz Batibeki'nin «Gelinin muradı» (1957), «Bu vatanın çocukları» (1959), «Alageyik» (1959), «Karacaoğlu'nun kara sevdası» (1959), «Suçlusu» (1959-60); Metin Erksan'ın «Dokuz dağın efesi» (1958), «Gecelerin ötesi» (1960); Osman F. Seden'in «Namus uğruna» (1960); Memduh Ün'ün «Uç arkadaş» (1958), «Ateşten damla» (1959-60), «Aysecik» (1959-60), «Kırık çanaklar»dır (1960).

Fakat bu, madalyonun iyimser yüzüdür. Kö-

Öte yandan, Akad'ta sonraki yılları dolduran sinemacı topluluğuna karşılık, bunların bırakacağı boşluğu dolduracak, iş birakılan yerden alıp yürütecek yeni bir kuşak da henüz görünürlerde yoktur. «Otobüs yolcuları» ile dikkati çeken Ertem Göreç, gerçekte, yukarıdaki rejisörlerin otobüsünde yer alması gerekirken bunu kaçırın, sonradan topluluğa katılan bir sinemacıdır. Atilla Tokatlı'nın «Denize inen sokak» baştan sona bir hayalkırıklığı timsalidir. Halit Refiği'nin «Yasak aşk», şurada burada yer alan bazı değerlerine rağmen ne nitelik ne nicelik bakımından tek başına böyle bir boşluğu dolduramaz. Öyle görünüyor ki, umut verici, canlı bir dönemden sonra bir ölü noktaya varmış bulunuyoruz.

Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sin

Haftanın haberleri

Haftanın dedikoduları

FAZIL DURUKAN'IN nefis fotoğrafları

VE

Röportajlarda Yenilik

Yalnız SİNEMA Dergisinde

Güçlü kalemlerin bir araya geldiği SİNEMA dergisini her Pazartesi almayı ihmal etmeyiniz.

Kadri Yurdatap - Hayri Caner - Yücel Hekimoğlu - Orhan Öztürk
- İhsan Durace - Turhan Aksoy - Ağah ÖZGÜÇ

SİNEMA dergisinde

Sine - Film : 3

Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sinema ★ Sin

Film eleştirisi nasıl yapılır

George SADOUL'dan

Çev : Çetin KARAMANBEY

I

Film tenkidciliği bir profesyonel meslek olarak mütalâa edilemez kanaatindeyim. Bir filmin oluşuyla tenkide hak kazanması normaldir. Buna, filmi imal eden tek adam (Rejisör) ile yardımcıları kütlesinin ayrı ayrı mesuliyetler taşıyan vazifelerin ifasındaki üslupları tahlilde diyebiliriz. Zaten film tenkidini değil, tahlili daha doğru olur. Çünkü sinema herşeyden önce bütün diğer sanatlardan ayrı olarak kolektif bir sanattır. Böyle olunca, tahlili için sanat felsefesi ve kurallara göre bir metod dahilinde formüller bulunacaktır. Biz burada daha doğrusu önce filmin tahlilini profesyonel gazete ve dergi tenkidcilerine ithaf ederek işe başlayalım.

I — Filmin fikri plâttformuna ve rejisörün dünya görüşüne göre değerlendirme ve filmin bir sinema eseri olup olmamasına göre tahlili.

a) Film sinemada yeni bir üslûpla yeni birşey söylüyor mu?

— İleri memleket (U.S.A.) daki gibi eğlençe filmi ile geri memleket (Hindistan) daki gibi 3 saatlik basit ve bayağı melodramlar konumuz dışında.

b) Her filmin sinemada bütünüyle yeni birşey söylemesi şart değildir belki. Ama hiç olmazsa filmi sinema eseri yapan unsurlardan bir tanesinin yeni bir örneğini vermesi de gereklidir. Bu unsurları biliyorsunuz tabii ama bir defa daha tekrarlayalım :

- 1 — Hikâyesi (Senaryosu) Senaristi.
- 2 — Rejisörün üslûbu.
- 3 — Operatörün üslûbu.
- 4 — Oyuncuların tutumları, kişilikleri ve rol yaratımları.
- 5 — Müziği.
- 6 — Prodükörü (Parasını ve teşkilâtını sanat eserine risk etmesi şartı ile).
- 7 — Teknik yeniliği.

Bu yedi unsur içinde bir tanesinin olağanüstü çabası ile yeni bir metod, yeni bir ritm ile sinemaya birşeyler vermesi, değerler kazandırması filmi söz konusu edebilir.

c) Filmin bütün sanat eserlerinin ortak yönü olan belirli vasıflarının mukayesesi ile tahlili.

- 1 — Estetik bakımından.
- 2 — Ekonomik bakımından.

3 — Sosyal bakımdan

4 — Devrindeki önemi bakımından.

Şimdi a ve b fıkralarındaki hükümler içinde söz konusu olabilecek bir filmi tahlil edelim.

— Filmin mutlaka ama mutlaka bir fikri yönü olmalıdır. Bunu daha avam dilleyle ve demode bir kalıpla ifade edersek, bir tezi olmalıdır filmin. Bu fikri her zaman için yeni olmasa da insanı olmalıdır. Fikrin ekonomik, sosyal cephelerini yazı sonunda değlendireceğiz.

Gelelim Rejisörün, eserin mesulünün, dünya görüşüne. Bir tutumu olmalı bu yöneticinin (20 inci asır insanı olarak cemiyete karşı sorumlu olarak, bir sanat adamı olarak.) Rejisörde bu kalite varsa, belirli olan bu dünya görüşüne göre ölçersiniz filmi. Bu adam ya o filmle birşeyler vermiştir veya vermemiştir. Siz bir analist olarak, verememişse berbat rejisör dersiniz ve geçersiniz. Diğer 6 unsurun değlendirmesini yaparsınız. Eğer başarı varsa tabii.

Filmin bir sinema eseri olup olmamasına gelince: Bugüne kadar sinema ekranına akse-den 100.000 den fazla film içinde sanatlı bir yapıt olan kaç tanedir acaba? Bana ve diğer (sinemayı bir sanat kabul eden) dostlara göre birkaç yüzü geçmez. Üst tarafı sadece üzerinde görünümler olan sesli-sessiz pediküllerdir.

Sinema eseri, başta rejisör sonra senaryocu, kamera ve oyuncuları birliğiyle meydana gelmiş, bizde (halkta) his, hayal, heyecan ve fikirler uyandıran, pelikül resimleri olan mevzu ve dökümanter kordelâlardır.

DUYURU

12 Ocak 1962 Salı Günü Saat 17 de
Beyoğlu Şehir Galerisinde
Rejisör Baha GELENBEVİ
Bir Fotoğraf Sergisi açacaktır. Sergi
29 Ocak gününe kadar öğleden sonraları görülebilir.

Okuyuculara duyururuz.

HABERLER

**Monica Vitti - Michelangelo Antonioni
ve Alain Delon**

ANTONIONI - VITTI - DELON

Bu satırları okuduğunuz sırada büyük sinemacı Michelangelo Antonioni son filmini bitirmiş olacak. «L'Eclisse» isminin düşündürebileceği gibi bir «güneş tutulması» değil. Birbirini seven ama buna rağmen uyumsuzluk içinde kıvrılan iki insanın hikâyesi. Antonioni bu filmde ilk filminden başlayıp «Le Amiche - Kadınlar Arasında»da pırıl pırıl bir dengeye ulaştırdığı soruyu başka açıdan soruyor ve cevaplamaya çalışıyor.

«Günümlüğün insanı matematik problemler ve bilim karşısında takındığı güven dolu, dengeli tavrı kendi yaşayışı içinde neden kaybediyor?» İşte işin başındanberi Antonioni her filminde bu sorunun cevabını arıyor.

İnsanoğlunun duygularında ortaya çıkan dengesizlik, moral ve psikolojik plânda sürüp giden korku, yaşadığı anı karşındaki insana «sevdiği insana» duyuramamaktan gelen yalnızlık.. Mutluluk dediğimiz şeyin pamuk ipliğine bağlı, kısa süreli bir deney oluşu.. Antonioni bütün bu sonuçları bir bir buluyor.. Ve her filminde aynı soruyu yeniden soruyor..

Obür sinemacılar karşı pek insafsız olan Rosselini onun için şöyle der : «Mikela'nın adını taşımayla lâyık tek sinemacı odur». Gerçekten Antonioni her filminde kadın erkek bağıntılarını çok doğru yöleriyle yaşatmayı bilen bir usta.. Toplumsal yaşayış içindeki yerleri yapılarındaki özellikler kadınları çok daha mutsuz yapabiliyor. Antonioni işte bu yüzden kadın kahramanlarını daha aktif, daha çarpıcı işliyor. Erkek kahramanlar daha silik ve pasif onun filmlerinde.

«L'Eclisse» Antonioni için bambaşka güzellikleri olan bir deney. Bir kere nişanlısı Monica Vitti ile birlikte, onu yönetiyor. Sonra çok

sevdiği bir aktörü, Alain Delon'u kullanıyor. İşte söyledikleri : «Filmin aksiyonu borsa çevrelerinde geçiyor. Borsada spekülasyon yaparak geçen genç bir adamın hikâyesi. Genç bir kız aşık oluyor ona. Sonra da terk ediyor. Kazandığı parayı ne yapacağını bilmiyor diye.. Yok, bu değil.. Sevdiği için bir adamı terkeden bir kadının hikâyesi.. Yok, yok!.. Bu da değil.. Kendi buluşu olan tekniğin, mekânın içinde boğulan insanın dramı.. Bugünün insanı nerede? Bir yerde ama herhalde kendinde değil. Aşk, mutluluk, insanın çevresinde. Dolaşıyorlar.. Ama bir türlü yaklaşmıyorlar ona.. Paranın, anlamsız rakamların altında ezilen benliğini kaybeden insan.. Yok.. Bu da değil. Böylece devam ediyor.

JOHN HUSTON - «FREUD»

John Huston da şimdi Fransa ve Avusturya'da psikanalizin kurucusu bilgin Sigmund Freud'un hayatını filme alıyor. Huston Freud'un gençlik yıllarını adım adım izlemiş.. Freud otuzbeş yaşına gelince film bitecek ve biz de unlü bilginin gençliğini, mücadelesini yakından tanımış olacağız.. Freud rolünü bir zamanların yakışıklı jönpromiyesi iken bir otomobil kazasında yüzü parçalandığı için eski sevimliliğinden çok kaybetmiş Montgomery Clift oynuyor.. Filmin en ilgi çekici yönü unlü doktorun deney yaptığı sahneler çekilirken sahici hastaların fiğrân olarak kullanılması.

ALAIN RESNAIS AMERİKA'DA

Alain Resnais deyince aklınıza hemen «Hiroshima, mon amour» geliyor Bu yıl Venedik festivalinin büyük galibi Resnais «L'Année dernière à Marienbad» filminin prodüktörü hesabına Amerika'ya gidiyor. Niyeti son yılların en çok ilgi çeken yazarı J. D. Salinger'le yeni bir senaryo çalışmasına girişmek. Eğer Salinger'le anlaşa-

mazsa başka bir yazarla işbirliği yapmayı düşünecek.

YENİ REJİSÖR, ESKİ YAZAR : PASOLINI

İtalyan sineması yeni ve çok önemli bir rejisör kazandı. Pier Paolo Pasolini bizim entelektüeller için duyulmamış isimdir ama bugün İtalyan yazarları arasında gerçekten etkileyici bir isme sahiptir. Pasolini ilk filmi yapımadan önce Mauro Bolognini'nin «La rotte brava» ve «Violenta Estate» senaryolarını yapmıştı. «Accattone» Roma banliyösünde, sefalet yuvası gecekondularda baştan sona amatörlerle çekilmiş bir filmidir. Alberto Moravia'ya göre «Bugünkü İtalya'daki sefalet sınıf farkları üzerine çekilmiş en iyi, en insafsız ve gerçekçi filmidir».

Pasolini Şubat içinde yalnız bir kadınla onsekiz yaşındaki oğlunun yaşayışını inceleyen ikinci filmine başlıyor : «MAMMA ROSA». Başrolü ANNA MAGNANI oynayacak.

BRIGITTE BARDOT VE FAŞİSTLER

Brigitte Bardot geçenlerde haraç isteyen bir mektup aldı. Cezayir'deki faşist teşkilât O.A.S. Bardot'dan 50.000 yeni frank istiyordu ve mektubun altında general eskisi Raoul Salan'ın imzası vardı. Brigitte Bardot mektubu hemen «L'Express» dergisine gönderdi ve şunları yazdı : «Bu mektubu, O.A.S. teşkilâtına karşı giriştiğiniz mücadelede en etkileyici biçimde kullanabilmeniz için gönderiyorum... Kendi payıma, bu türlü tehditlere kulak asmiyorum. Nazi bir ülkede yaşamak istemiyorum... Brigitte Bardot'lu küçümseyenlerin kulakları çınlasın..»

TÜRKİYE'DEN KISA HABERLER

★ **PRODUKTÖRLERİMİZİN** büyük kısmı bu mevsim popüler romanlara büyük bir önemi vermektedirler: Peride Celâî'nin «Kızıl Vazosu» ve Kerime Nadir'in «Boş Yuvasından» sonra, bu kere sıra Muazzez Tahsin Berkand'ın «Bülbül Yuvası» da filme alınmıştır. Rejisör Nejat Saydam, oyuncular ise Belgin Doruk, Göksel Arsoy, Kenan Pars ve Altan Erbulak.

★ Bir efe filmi daha : Ayhan Işık ve Eşref Kolçak'tan sonra bugüne değin romantik yön olarak karşımıza çıkan Efgan Efekan «Sevda Efe» de tipini değiştirmekte. Rejisörlüğünü Nuri Akıncı ve operatörlüğünü emektar Cezmi Ar'ın yaptıkları bu şeritte Evrim Fer, Ahmet Tank Tekke, Semih Orkan ve Salih Tozan da rol almaktalar.

★ **VE** yeni bir «Aysecik» Zeynep Demircioğlu bu kere Osman Seden'in idare ettiği bir filmde Cahide Sonku ile beraber. «Yavru Melek'in» başka bir hususiyeti de ilk «Aysecik» filmi yöneten rejisör Memduh Ün'ün de küçük Zeynep'in karşısına oyuncu olarak çıkmasıdır.

★ **GENÇ** rejisörlerimizden Halit Refig ikinci filmi olan «Seviştikimiz Günlere» in son sahnelerini çevirmektedir. Alışılmış kalıplardan sıyrılan bu modern hisli komedinin senaryosu (Orhan Elmas'ın bir konusuna dayanarak Halit Refig tarafından hazırlanmıştır). Uç genç kızın aşk maceralarını anlatmakta. «Seviştikimiz Günlere» de Nilüfer Aydan (bir manken), Fatma Girik (bir hostes), Nuray Uslu (bir sekreter), Orhan Günşiray (bir araba tamircisi), Sadri Alışık (bir artist) ve Suha Doğan (sekretarin patronu) ilgi çekici tipler yaratmakta.

★ Filmcilerimiz bu mevsimi müşterek yapımlara karşı daha geniş bir ilgi göstermeye başladılar. Geçen sene Almanlarla «Silâhlar Konuşuyor» u çeviren yerli şirketlerimizden biri bu kere aynı tarzda bir teşebbüse girişip «Cehen-nemde Buluşalım» (Camp der Verdammten) isimli bir eser hazırlamıştır. Renkli ve sinemas-kop olarak çevrilen bu filmde Fikret Hakan, Ekrem Bora ve Öztürk Serengil'in yanı sıra Ellen Schwiens, Christiane Nielson, Hellmut Lange gibi Alman sanatçıları da rol almakta.

★ Başka bir müşterek yapım da Yunanlılar'la birlikte çevrilen «İstanbul'da Aşk Başkadır». İlhan Şengin'in orijinal bir senaryosuna dayanan bu film, bugüne değin produktör olarak tanıdığımız Süreyya Duru'nun rejisör olarak çevirdiği ilk eseridir.

Oldukça hareketli bir aşk ve macera konusunu işleyen «İstanbul'da Aşk Başkadır» filminde artık müşterek yapımlara alışmış olan Fikret Hakan'ın yanında Yunan film yıldızı Gizella Dalli'yi seyredeceğiz.

★ **Bestekâr Şevki Beyin** hayatına ait müzikal bir film hazırlanmaktadır. Senaryosunu hazırlayan Suha Doğan eserin rejisörlüğünü de yapacaktır. «Gönülden Gönüle» ismi ile çevrilecek bu şeritte bestekâr Efgan Efekan'ın yanında Leylâ Sayar, Salih, Tozan, Semih Sezerli,

Hüseyin Baradan, Atıf Kaptan yer almaktadır. Eserin başka bir özelliği de şarkıların Dr. Alâattun Yavaşca tarafından okunmasıdır.

★ Meşhur resimli romandan alınan ve bir kısmı menâketimizde çevrilmiş olan Tintin rumu Pariste gösterilmeğe başlanmıştır. Renkli olarak çevrilmiş olan filmde Türk aktörü Ulvi Uraz da oynamaktadır. Fransız gazetelerinde filmi oldukça metheder yazılar çıkmaktadır. France Solr gazetesinde Robert Chazal imzasıyla çıkan tenkid yazısında şöyle denmektedir:

«Bu film her şeyden önce İstanbul ve Yunanistan'da revkalâde bir gezintidir. Seyirci bu filmde ancak sinemanın verebileceği sahneleri seyretmektedir. Tabii, Tintin resimli romanlarındaki sihirli havanın filme aktarılmış olup olmadığını merak etmektedir. Bu, herkesin şahsi görüşüne bağlıdır. Bazı kimseler, çizgilerle yaratılmış bir kahramanı et ve kemikten yapılmış görmekten üzüntü duyacaklardır. Filmde rol alan herkes başarı ile oynamıştır.»

★ Geçen yıl «Sensiz Yıllar» adlı kordelâ ile ilgili çöken genç rejisör Aram Gülyüz, «Aşk ve Yumruk» adlı yeni filminin çekimini büyük bir hızla yürütmektedir. Bu filmde bellibaşlı rolleri Orhan Günşiray, Türkân Şoray, Peri Han, Aysel Tanju, Kenan Pars, Suphi Kaner, Ziya Metin, Erol Keskin ve Ahmet Tarık Tekçe oynuyorlar. Kordelânın prodüktörlüğünü Orhan Günşiray, fotoğraf direktörlüğünü ise Memduh Yükman yapıyorlar.

★ Rejisör Fikret Uçak ile fotoğraf direktörü Mengü Yeğin'in Kare Film adına ortaklaşa yaptıkları «Bilmeyen Mücadele'nin çekimi büyük bir hızla ilerlemektedir. Bu filmde başrolleri Muhterem Nur, Ahmet Mekin, Kadir Savun ve Erol Taş oynamaktadır.

★ Rejisör Yavuz Yalınkılıç'ın Hürriyet Film adına yaptığı «Soytarın» yılıbaşından sonra lüğünü yaptığı filmde Cavidan Doran, Cem Yalınkılıç, Ali Ekdal, Asım Nipton, Seniç Orkan, Yurdanur Aypak, Necdet Tosun, Muallâ Süer, Nuri Tuğ, Yaşar Şener, Funda Sunay ve Faik Coşkun oynamaktadır.

★ Genç rejisör Yavuz Yalınkılıç yakında Ekdal Film adına «Ölümüne koşan adam»ı oynayacaktır. Bu filmde baş rolleri Turgut Ozatay, Birsan Menekşeli, Ali Ekdal, Suzan Avcı, Nusret Özkaya ve Oktay Durukan oynayacaklardır.

★ Rejisör Atıf Yılmaz, kendi firması Yerli Film hesabına ikinci filmini de tamamladı. «Sani Kaybedersem» adını taşıyan bu filmde başrolleri Göksel Arsoy, Nurhan Nur, Muallâ Kavur, Aliye Rona, Osman Ayanak, Seniç Orkan ve Güli - Çin oynuyorlar. Kordelânın fotoğraf direktörlüğünü ise yılın başanlı kameramanı Çetin Gürtop yapmaktadır.

★ Güzide Sabri'nin aynı isimli romanından rejisör Ümit Utku'nun beyazperdeye aktardığı «Yaban Gülü» nün çekimi tamamlanmak üzeredir. Bu filmde başrolleri Göksel Arsoy, Leylâ Sayar, Gönül Beyhan, Nebahat Çehre, Atıf Kaptan, Muallâ Süer oynamaktadır.

★ Başrollerini Ayhan Işık, Fatma Gırik, Çolpan İlhan, Semih Sezerli, Salih Tozan, Suphi Kaner ve Mümtaz Ener'in oynadıkları «Avara Mustafa'yı» bitiren rejisör Memduh Un, şimdi de başrollerini Göksel Arsoy, Nilüfer Aydın, Reha Yurdakul, Ahmet Tarkan Tekçe, Ulvi Uraz, Seniç Orkan ve Suphi Kaner'in oynadıkları «Güneş Doğmasını» tamamlamaya uğraşiyor.

Orhan Günşiray ve Suphi Kaner Aram Gülyüz'ün «Aşk ve Yumruk» filminde.

Türk filmi üstüne

Hakkı ÖZKAN

Oldum olsıya Türk filmini sevmem. Beğenilecek bir yanırsa olsa belki beğenirim, severim. Bu düşünceme katılacak çok kişi olduğunu sanıyorum. Büyük iddialarla ortaya atılmış, eş dost tarafından hakkında sütunlar dolusu öğmeier şt şirilmiş olanların birçoğuna gittiğim zaman, ilimin yarısında sinemayı terk etmek zorunda kaldım. Peşin hükümle hareket etmiş olmamak için büyük sabırlarla sonuna kadar seyrettiklerimin birkaçı hariç Türk sineması için düşündüklerimi değiştiremedi. Demek ki o sütunlar dolusu yazılara güvenmemek gerek. Ya zevkleri yok hiç bir şeyden anlamıyorlar ya da bizim bilmediğimiz bir takım gizli hesapları var. Kimbilir. Ne yapalım biz bu işten anlamıyoruz. Filmciliğimiz bir türlü birşeyler koyamıyor ortaya deyip vaz mı geçelim bu işten? Romanda, hikâyede, şiirde batiya sesimizi duyurabiliyoruz. Hatta boy ölçüşecek yapıtlarımız var. Sinemayı gereksindiren birçok şeylerimiz onlarınkiyle boy ölçüşebilecek değilse bile yaklaşıyor. Yapıtlarımızdaki oşarıyı neden oraya aktaramıyoruz? Sinema, çeşitli katlara inen etkisel biraraç olduğuna göre ne kadar kötü olursa olsun Türk sinemasından vaz geçmememiz gerekiyor. Sonra az da olsa bizi ümide düşürecek yapıtlarımızı san'atçılarımız var. Dünya bu etkisel yolu başarılı olarak kullanıyor. Romayı, Niyorku, Londrayı, oradaki insanları, meseleleri kendi meselemiz, kendi duyusumuz, kendi davranışlarımız gibi biliyorsak bunun nedenini batının sinemaya gereği kadar önem vermesinde aramalıyız. Batılı hükümetler sinemayı koruduğunu söylüyorlar bilenler. Bu koruma teknik manâda olsa gerek. Acaba ellerine teknik imkân geçse daha mı iyi film yapacaklar? Bizimkiler. Hiç sanmıyorum. Bu koruma olsa olsa daha kolay, daha rahat çalışma imkânı sağlar yoksa kaliteye bir etkisi olacağı pek şüpheli birşey. Ama başarısızlıkları ertecek birşey lazım. Bu birincisi, ikincisi sansür. Durmadan sansürden şikâyet ediliyor. Kadına oyna

demişler, yerim dar demiş, yer açmışlar, yenim dar, demiş. Sansürün frenleyici, durdurucu tarafları olmadığını söylemek istemiyoruz elbette. Tabiki değiştirilmeli, daha iyisi getirilmeli. Fakat gene de birşey yapmak isteyen olursa yapılabilir gibime geliyor. Eğer bu durduruculuk memleket gerçeklerini yansıtmak bakımındansa. Kiminle bu konuda konuşsam daima sansürden şikâyet etmiştir. Ama ben «Suçlu»yu görünce fikrimi değiştirdim. Görün «Suçlu»yu. Başboş çocukların toplum içindeki yaşantılarını nasıl bir açıklıkla ele aldığını, değişimini dehşet ve ibretle seyredeceksiniz. «Filmin başarılı olduğunu söylemek istemiyorum. Hatta çok kötü ama suçlu çocuklar problemi olduğu gibi yansıtılmış. «Sansür sansür» diye direnmenin sadece başarısızlıkları kapamak için bir vasita olduğuna insanın inanası geliyor. Üçüncü neden olarak sermaye meselesini, film yapımcılarının yatırımlarını hemen amorti etmek istemelerini öne sürüyorlar. Diyorlarki «Anadoluya ne sürsen para getiriyor. Konu ne olursa olsun. Nasıl çekilirse çekilsin önemi yok. Paranızı çıkartırsınız, kaliteli filmde bu imkân yok» diyorlar. Bu zihniyet kendi görüşleri bakımından doğru olabilir. Ama bu Türk aydınını, seyircisini inkâr demektir. Ona karşı bir nevi saygısızlıktır. Çok şükür ki aralarında başka türlü düşünöenler çıkıyor. Türk sinemasına gereken ciddiyeti gösterenler ellerine fırsat geçer geçmez —Gecelerin Otesi - Kırık Çanaklar - Uç Arkadaş— gibi filmler yapmasını biliyorlar. Ona sürdüğüm isimler için çeşitli itirazların yükseleceğini, çeşitli nedenlerin ortaya atılacağını bilmiyor değilim. Ama yine de onlar zevkle seyredilen filmlerdir. Başarılı tarafları çoktur. Ve tesadüfen meydana çıkmış değildir. Sevdiren Türk filmini, hem bize hem dünyaya Gereken önemi verin. Onüne ne çıkar-sa beğenen seyirciyi seviyelendirin. Saygı uyardırın. Sevine sevine kendi filmlerimiz oynayan sinemaları dolduralım.

Filmler :

Sahte Tebessüm

GIOVANNI SCOGNAMILLO

— AKŞAM —

Brighton'un tiyatrolarının birinde orta yaşlı bir komik, hiç kimseyi güldürmeyen mımıkleri ve esprileriyle pek az sayıdaki seyircilerinin gözünü boyayıp kendisini şöhret sahibi, muvafakiyet kazanmış oyuncuymuş gibi göstermeye çalışmakta.

Oysa ki bu adam gerek meslek, gerekse aile hayatında hiçbir şekilde başarı sağlayamamış bir kibar soytarıdır. Hem tert olarak, hem de müzik-hol oyuncusu olarak boş, kıymetsiz, tüketilmiş bir yaratıktır bu Archie Rice. Gene de herşeye rağmen didinmekte, çabalamakta, manen ve maddeten uydurmakta, bütün gücüyle bir neticeye varmak, birşeyler başarmak için boşuna gayret sarfetmekte.

«Sahte Tebessüm» (The Entertainer) de böyle bir karakterle karşılaşmaktayız: İngiliz genç kuşak tiyatro yazarlarının en meşhuru ve «Of-keli Gençler» grubunun en önemli temsilcisi olan John Osborne'un yarattığı bu insanın macerasını rejisör Tony Richardson ve Sir Laurence Olivier perdede aktarmışlar. Yukarıda izah ettiğimiz gibi Rice (Laurence Olivier) çökmek üzere olan müzikhol tarzının, çoktan çıkmış bir temsilcisidir.

Filmlerde her ne kadar bu çevre bile bütün çıplaklığı ile gösterilirse de çevre sade bir dekor fonksiyonuna sahiptir. Osborne'un Rice'si bir oyuncudur, fakat yazar da, memur da, tüccar da olabildi. Yaptığı iş o kadar önemli değil, önemli olan; bu insanın kendi kıymetsizliğini, beceriksizliğini kabul etmek istemeyen (her ne kadar şuurulu olarak bunu kabul ederse de kendini ve başkalarını aldatmaktan bir an geri kalmaz) gerçeklerden sahte bir tebessüm ve sahte bir iyimserlikle kaçınan insanların bir sembolü olmasıdır. Hepimizin Rice'la ortak bir yönü vardır. Rice fert olarak, aile reisi olmasından ileri gelen sorumluluklarını hiçe sayan, bir iki nükte, geçici bir aşk macerası (fakat acaba aşkın ne olduğunu biliyor mu?), miskin dalaverele, ucuz içkilerle gerçekleri örtmeğe çalışan bir insandır. Kendisi ezilebilir, fakat kendisi ezildiği sürece de etrafındakiler de eşi, kızı, oğlu, babası, hat-tâ sahne arkadaşları da ezilmekte.

Acaba Rice bir asi midir? Hayır, sadece bu dünyada yerini bulamamış bulmak istememiş bir yaratıktır ve dünya Rice gibi sahte tebessümleri arkasında çürüdüp giden milyonlarca insanla dolu.

Avrupa ve Amerika sahnelerinde büyük bir

ragbet gören John Osborne'un piyesi, Osborne Kneal çifti tarafından hazırlanmış bir senaryoya dayanarak İngiliz sinemasının gözde genç rejisörlerinden Tony Richardson tarafından büyük bir anlayış ve derinlikle perdede aktarılmıştır.

Sinemada genel olarak insan namı altında hareket eden kuklalar, his namı altında retorikle sonuçlanan hallere o kadar alıştık ki «Sahte Tebessüm» gibi bir eser bizi her sahnesi, her kelimesi, her şahsı ile âdeta rahatsız etmekte, içimizde derin bir iz bırakmakta.

Sir Laurence Olivier başta olmak üzere, piyesin yaratıcılarından Joan Plowright'ın oyunu, Brenda de Banzie ve Roger Livesey'in kompozisyonları, Tony Richardson'un üzerinde durulmaya değer deyim tarzı «Sahte Tebessüm» ü mevsimin başından beri seyrettiğimiz en ilginç film yapmaktadır.

Ne var ki, Goya'nın sahte ve bayağı bir biyografisi olan «Çıplak Maya» üçüncü haftasında büyük bir ragbet görülürken «Sahte Tebessüm» ü ilk gecesinde yarı boş bir salonda seyrettik.

Halbuki sinemada gerçek kişiler ve olaylar arayan bütün sinema severlerin bu filmi görmesi gerektir.

Yerli Film «Dolandırıcılar Şahı» ve «Allah Cezası Versin Osman Bey»
den sonra üçüncü şaheserini sunar :

★ SENİ KAYBEDERSEM ★

GÖKSEL ARSOY — NURHAN NUR MUALLA KAVUR -
ALİYE RONA — SENİH ORKAN OSMAN ALYANAK

Reji : Atıf Yılmaz

Kamera : Çetin Gürtop

Pek Yakında Türkiye Sinemalarında

Sine - Film

SİNE-FİLM

Onbeş günde bir çıkar

SİNEMA SANATI dergisi

Basıldığı Yer : Çelikkilt Basımevi

Sahibi : Şükrü ZİNGİL — Selim Sabit PÜLTEN

Sorumlu Yönetmen : Selim Sabit PÜLTEN

Yönetim Yeri : Tiyatro Cad. Güneş Saray 2 BEYAZIT, İSTANBUL

Abone : Altı aylık (12 sayı) 10.—, Yıllık (24 sayı) 20.— Lira.

İlanlar : Özel Anlaşmayla alınır, yayınlanır. Yazılar geri verilmez.

Fikret HAKAN
Nurhan NUR
Kadir SAVUN
Erol TAŞ
Ali ŞEN
Sadiye
ERCİVAN
Ve
ALİYE
RONA

YILANLARIN ÖCÜ

Rejisör **METİN ERKSAN**

OCAK AYINDA :
YENİ ATLAS — LÜKS — ÇEMBERLİTAŞ
YENİ — SUNAR — YURT — MELEK (eyüp)
Sinemalarında

Sine - Film : 5

Hürriyet Film takdim eder

Cavidan Dora - Cem Yalınkılıç

Foto Direktörü :
DİNÇER ÖNAL

Reji ve Senaryo :
YAVUZ YALINKILIÇ

Pek Yakında İstanbul - Ankara - İzmir Sinemalarında

Sine - Film 6